

¹Ерметова Р.Е., ¹Саматаева К.Б., * ²Егембердиева А.А.

¹аға оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан

³филолог.ғ.к., доцент, М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан

²филолог.ғ.д., профессор, И.Арабаева атындағы ҚырғызМУ. Бішкек, Қырғызстан

Т.ӘБДІҚҰЛЫ ӘНГІМЕЛЕРІНІҢ ПРОБЛЕМАТИКАСЫ МЕН СТИЛЬДІК ЖҮЙЕСІ

Автор – корреспондент: ksamataeva@mail.ru

Түйін: «Қазіргі қазақ әдебиетінде, әсіресе лирикалық прозада таңба - батырдың туған жерінің белгісі, ұшатын ұялардың ұясы. Оқиға жүйесі кейіпкерлердің келу эпизодтары мен ойлау әлеміне өткен көріністерді салыстырады. Табысты адамның рухани өмірінің бастауы - бұл әлеуметтік және саналы критерийлердің нормативті бағасы, болашақ адамгершілікке ұмтылуда жазықсыз балалық шақтың жарқын мұраттарының жарығы деп айта аламыз. Кейіпкер ар-ождан, парыз және мақсат туралы айтады. Ол алдағы күндердегі өмір үшін күресті тазартады және қайта қуаттандырады», - деді ол. Жас жігіттің белгісіз сағыныш пен мұң мұнарасын сезінуінің психологиялық дәлдігі кейіпкердің интроспективті табиғатының жіңішке дауысында оған сұрақтар қоюға және жауап беруге мүмкіндік беретін үйлесімді бірлікті табады. Біз әрқашан өмірдің мәнін алыстан іздейміз.

Кілт сөздер: образ, мораль, интеллект, дигрессия, сюжет, функция, эпизод

Кіріспе. Т.Әбдіқұлының тағы бір қызмет саласы - әңгіме. Т.Әбдіқұлының алғашқы әңгімелерінен бастап Төленнің әңгімелері кейіннен өзінің әңгімелерінде талант стилін дамытып, ашқан қазақ әдебиеті үшін өте маңызды. С.Асылбекұлының зерттеулері бойынша ғалым Т.Әбдіқұлы шығармаларының тақырыбын шартты түрде болса да төрт бағытқа бөлгенін көреміз. 1)ауыл, 2)қала, 3)тарих, 4)шетелдік пәндер. Осы тақырыптардың ішінде біз бірінші және әсіресе соңғы бағытта жазылған шығармаларға ерекше назар аударамыз және сол арқылы қазақ әдебиетіне сол мазмұнды, жаңалықтың жаңа түрін енгіземіз. Сонымен, ауыл өмірі туралы алғашқы сөз.

С.Асылбекұлы: Біріншіден, олардың барлығы дерлік қазақ даласынан шыққан балалар болатын. Сондықтан олар бұл өмірді, осы әлеуметтік ортаның өмірін кез-келген тақырыптан жақсы білді. Қазақтардың басым көпшілігі әлі де ауылдарда немесе өмір сүру, өмір салты мен әлеуметтік жағдайы бойынша ауылдардан онша ерекшеленбейтін шағын қалаларда және ауылдарда өмір сүрді.

Екіншіден, ауыл - халқымыздың әдеп-ғұрыптарының, күнделікті өмірі мен ұлттық психологиясының, ана тілі мен халықтық философиясының, бесік алтын бесігі, ғасырлар бойы осы қасиеттердің барлығын сақтап келген алып рухани қоршау болды. Шынында да, ұлттық әдебиеттің осындай құнды қазынасына қызығушылық танытпау мүмкін емес еді, әсіресе жылдан жылға. Төмендеп бара жатқан және жер бетінде тағы он-жиырма жыл пайда болмауы мүмкін ескірген қарттардың бейнелері ақ қағазға бір-біріне деген ерекше сүйіспеншілікпен жазылған. Себебі ауыл - қазақ халқының ұлттық құндылықтарының баға жетпес қоймасы десек, күн санап, жылдан жылға азайып бара жатқан қазақ ақсақалының жетекші өкілдері бірдей[1,18].

Теориялық талдау. Т.Әбдіқұлының «Әке» және «Қыз Бәтеш пен Ерсейіт» әңгімелерінде көтерген басты мәселесі осы болды. Мысалы, «Ақадағы» Сейсен мен «Қыз Бәтеш пен Ерсейіттегі» Қожабектер жылдан-жылға моральдық тұрғыдан бұрмаланып қана қоймай, сонымен бірге белсенді қоғамдық өмірден аластатылып, ана тіліміз енді зауыттарда, зауыттарда қолданылмайды үлкен қалалар мөлдір бұлақтар болды.

Т.Әбдіқұлының «Әке» шығармасы көпшіліктің назарын аударған көркем шығарма болды. Сондай-ақ, оның алғашқы әңгімелерінде көтерілген мәселелер егжей-тегжейлі көрсетілген. Мысалы, жоғарыда аталған «Қонақтар» әңгімесінің желісі осы әңгімеде кейіпкердің эмоциясы арқылы ашылады. Сайлау автордың «Қонақтарындағы» Сапабекке қарағанда әлдеқайда озық. Жазушының негізгі баяндау құралы өткен шақтағы кейіпкерге,

ойдан шығарылған өмір салтынан қарау болды [1,64].

Кейіпкер Сайлаудың жаралы жүрегі, әкесі Сейсеннің ақырет өміріне ақтық сапарға аттанған сәті, оның әкесінің өткен өміріне көз жіберіп, сол арқылы жүрегінде ащы шындықты тануы сізді көпшілікке жетелейді ойлар. Лирикалық шегініс арқылы берілген Сейсен өмірінің негізінде көптеген өмірдің ащы шындығы жатыр.

«Мен де өмірінде ешқашан аяғынан құлап көрмеген әкеме ұнамды болуды армандадым, ол жүрегіндегі ұяттан айығып кетуі мүмкін еді. Келесі жазда, келесі күзде, келесі жылы, қазір біз отырмыз өмірдің саналы сәтінде, ата-анамызға немесе достарымызға жақсылық жасай алмай, өмірдегі барлық уақытымызды өткізу өте өкінішті.

Біз әрқашан өмірдің мәнін алыстан іздейміз. Немесе үлкен шараны, үлкен шараны алыстан бастағымыз келеді. Біздің жанымыздағы іргетасқа назар аударуға уақыт жоқ. Жаз, күз немесе келесі жыл келеді деген кейіпкердің көзіне жас келеді. Ұзақ уақыт бойы ұмытылған сағыныш пен қайғы сезімдері жүрегінде өртеніп жатыр. Қасында отырып ол әкесінің өткенін еске алып, ұят пен өкінішке душар болды, тіпті қарызын төлеудің орнына әкесін қорлағанын сезді. «Құдай-ау, сен айдалада біреудің жақсылығына жақсылықпен жауап бересің, сені дүниеге әкелген және сен үшін от пен суға түскен әкеңе жақсылық жасай алмай қандай қылмыс! Сайлаудың рухани күйзелісі сенімді түрде жеткізілді.

Негізінде басты кейіпкер жаман адам емес. Оның өзіндік мақсаттары мен оған жетудегі табандылығы бар. Ата-аналар әдет-ғұрыптарды жақсы біледі. Ғылым кандидаты атағына ие. Ол білімді интеллектуал. Осыған байланысты белгілі ғалым С.Қирабаевтың пікірі. Ғалым:

«Т.Әбдіков «Әке» әңгімесінде біздің қоғамымыздың өсуі мен дамуының қиындықтарын жеке тағдырлар арқылы көрсетті. Жармағамбеттің бес баласының төртеуі Азамат соғысы кезінен бастап жаңа қоғам үшін күрестің барлық кезеңінде белсенді және қайтыс болды. Бұл тағдыр тартысы арқылы күрестің қиыншылықтарын бейнелеуге, күрестің философиялық мәні мен құпиясын сипаттауға ұмтылудан туған мысал. «Әке» ретроспективті повесі арқылы автор сол кезеңдердің шындығын, адамдардың шығармашылығын еске түсіреді. Повесте жас әке мен ананың кейіпкерлері бейнеленген. Бұл сонымен қатар оқушыларға ата-ана болуды еске түсіреді»[1,96].

Оқиға желісіне қайта оралу. Жазушы кең ауқымды оқиғаларды асыра сілтемей, жай ғана жеткізе білген. Шын мәнінде, бұл шығармадағы әр оқиға бірнеше тақырыптың сюжеті үшін ауыртпалық сияқты тақырып. Кейіпкерлер онша көп емес. Ол кейіпкерлердің, тіпті кейде кейіпкерлердің жанының сипатымен ерекшеленеді. Жазушы оқиға желісін баяндауда ретроспективті (дигрессия) техниканы шебер қолданғанын көреміз. Бұл тәсіл жазушының көркемдік стилін анықтайтын көптеген компоненттердің біріне айналған сияқты. Толан бұл әдіске үйреніп алғаны соншалық, оны жиі және сәтті қолданады. Белгілі ғалым Т.Есенбеков: «Оқиға кезінде өткенге оралу керек. Әдебиетте мұны ретроспективті деп атайды. Ол үнемі және айқын түрде баяндалуы мүмкін, сондықтан оны шығармашылық зерттеулерде жиі қолданады (оқиға, кейіпкерлер туралы естеліктер, түстер, ойлар, өткен оқиғаларға автордың оралуы). Баяулау (баяулау) - көркем уақыт ағынын бәсеңдету. Бұл табиғатты әдемі бейнелеу, уақыт ағымын тоқтату, кейіпкердің ой-өрісі мен қиялын зерттеу әдісі»[2,7].

Сонымен, осы екі тәсіл де Әбдіқұланың әңгімелерінде шығарманың сюжеттік желісін оқиғаның компоненттерінің бірі ретінде шебер қолданғанын байқау қиын емес. Бұл әдістің тағы бір мысалы - автордың «Оралу» әңгімесі. Тіпті жұмыс атауының да астары мол. Оның балалық шағын ешкім сағынбайтын шығар. Біз ерекше мұңмен еске алатын осы балалық шақтың базарында - сағыныш пен құмарлықта біздің ұл мен қызға ғашық болу сезімінің іздері бар. Алдау - бұл жағымсыз қасиет, мысалы, жалған, ол әлеуметтік ортаның әсерінен туындайды. Отбасының рөлі және оған қосқан үлесі маңызды емес. Оның таза адами табиғатын жай елестетіп, оның өмірінің мағынасыз екенін түсінген Әбдікерімнің психологиялық эмоциясы туралы айтылады. «Кейде түнде әйелім екеуміз төсекте жатып ұзақ сөйлесетін едік. Мен оған бала кезімнен жетім

қалғанымды қайғылы дауыспен айттым [2,18]. Мен бүкіл өмірімді өзгенің бақыты үшін, елімнің даңқы үшін арнаймын, бұл үшін қара адамның бақытын құрбан ете аламын деп айтатынымын. «Мен саған басқалар сияқты көңіл көтере алмауым мүмкін», - дедім мен оған. - Себебі менің барлық күндерім мен түндерім тек ауыр жұмысқа арналуы керек. Мен ешқашан отбасыма немесе ешкімге қарамаймын. Ал егер сіз мені шынымен сүйсеңіз, бәрін көтересіз », - дедім. Ол кезде әйелім маған қатты сенетін. Қараңғы түнде мен бәріне ризашылық білдіріп, бәріне дайын тұрғандай, мойнымды құшақтап, үнсіз қозғалдым». Әрине, Баян Козаның әйелінен емес. Бұл кейіпкердің өзі айтқандай, тек әйелінің дүниелік құмарлықтарынан ба?

«Егер сізде барлық ақыл-ой, барлық ерік-жігер, барлық қабілеттер, барлық ләззат, сізді қоршаған адамдардың қызығушылығы болған кезде, жүректе тек бір нәрсе қалады - сіз мәңгілікке жүрегіңізде сақтайтын жас махаббат. Қанша жыл бойы оны аяусыз ұмытып кетсеңіз де, қанша маңызды нәрсеге лайықпын деп ойласаңыз да, түпсіз шұңқыр өз Отанына оралатыны рас, бірақ ол орын алған кезде, мақсатыңызға жете алмай шаршаған кезіңізде «Кім біледі, ол ауылда өледі ме ...» Психофизиологиялық ой мені шынымен де басты кейіпкермен бір сәтке ойландырады.

Нәтижелер мен талқылау. Қазіргі қазақ прозасындағы психология мәселелерін терең зерттейтін көрнекті ғалым, философия докторы. Б.Майтанов: «Қазіргі қазақ әдебиетінде, әсіресе лирикалық прозада таңба - батырдың туған жерінің белгісі, ұшатын ұялардың ұясы. Оқиға жүйесі кейіпкерлердің келу эпизодтары мен ойлау әлеміне өткен көріністерді салыстырады. Табысты адамның рухани өмірінің бастауы - бұл әлеуметтік және саналы критерийлердің нормативті бағасы, болашақ адамгершілікке ұмтылуда жазықсыз балалық шақтың жарқын мұраттарының жарығы деп айта аламыз. Кейіпкер ар-ождан, парыз және мақсат туралы айтады. Ол алдағы күндердегі өмір үшін күресті тазартады және қайта қуаттандырады»[3,75] - деді ол. Жас жігіттің белгісіз сағыныш пен мұң мұнарасын сезінуінің психологиялық дәлдігі кейіпкердің интроспективті табиғатының жіңішке дауысында оған сұрақтар қоюға және жауап беруге мүмкіндік беретін үйлесімді бірлікті табады.

Жазушының осы шығармашылығымен қатар С.Мұратбековтың «Үшқараның басында», Қ.Ысқақовтың «Ақ ананың сүті», А.Сараевтың «Тырна жылы» және т.б. оқиға. Солардың бірі жоғарыда аталған жұмыстарға қатысты мәселелер бойынша Томеннің жұмысына ұқсас. Ысқақовтың «Ананың ақ сүті» әңгімесін айта аламыз. Екі туындыда да жетімдер тағдыры мен кейіпкерлердің таңдаған мамандықтары ұқсас. Екі жағдайда да сюжет лирикалық қаһарманның эмоцияларына негізделген. Алайда, Асқардан айырмашылығы, Т.Әбдікерімнің кейіпкері - Әбдікерім оның ойлары мен эмоциялары арқылы кең сипатталады. Қыз Қыз Бәтеш пен Ерсейіт әңгімесі - көркемдік стиль мен Әбдіқұлының іргелі зерттеулері Сондай-ақ, ол осы оқиға бойынша «Төленбейтін төлемдер» көркем фильмін түсірді. Шығарманың мазмұны Кекілбайұлының айтуы бойынша: «Елеусіз заманға еріп, ақкөңіл әке мен ақжарқын аруларды тамақтандырған опасыз ұл».

Қазақтың көзқарасы бойынша қара шаңырақ, осы қара шаңырақты алатын қара бала ерекше орын алады. Егер ол бір атадан қалған жалғыз болса, онда оған деген құлшыныс пен сүйіспеншілік мүлдем басқа. Баланың мезгілсіз қайтыс болуы кез-келген отбасына оңайлықпен келмес еді. Осы тұрғыдан алғанда жалғыз нұрынан айрылған Қожабек қарттың қайғысы өте қиын. Бұл түсінікті. Ал бұл дүниеде өлмес ұлы жасаған қиянат үшін кімді айыптауға болады? Лео жалғыз ұлынан айырылды және ол ұялды, немесе Болат өзінің барлық өтірігін өзі күлкілі деп санайтын өмірге арнаудың орнына, көк етектің көлденеңінен кетуіне жол бермей, оны шабандоз ретінде көріп, көзіне жас алды. көптеген арулардың көзіне? Оның мазақ еткенін ескере отырып, оны мазақ еткені соншалық, біз оны елемей қала жаздадық. Біздің етіміз өлі, тастанды баланың тағдыры, өгей шешелердің құбылмалы қылықтары, жезөкшелік, кісі өлтіру, зорлау және тағы басқалар - басқаларға көз жұма қараймыз[4,3].

Алайда, бір қоғамда өмір сүргендіктен, бір қоғамда өскен жазушыларымыздың барлығы бірдей ұстанымдарды ұстанған жоқ. Олар өз шығармаларындағы басты кейіпкерлерді негізінен қара халықтың қарапайым адамдарынан тапты. Мысалы, М.Айгүл Мағауин («Қара қыз»), С.Мұратбекова Аяны мен Садығы, Ыстықбай мен Бапай Шалы («Жусан иісі»), Ә.Енсеби Кекілбайұлы («Шыңырау») және қара кемпір («Құстар қанаты»), Д.Исабекова Киев пен Қижымқұлы («Өмір»), Т.Әбдіқұлы Сейсени мен Сайлауда («Әке»), ал «Қыз Бәтін пен Ерсейітте» Болаты мен Қожабек, Жарасбай мен Валя, Саулеси мен Гулсими және басқалар. Ол кезде батырлар қоғамның жоғарғы қабатынан шыққан адамдар емес еді.

С.Асылбекұлы: «Біріншіден, қоғамның төменгі әлеуметтік иерархиясынан, жетім-жесірлерден шыққан бұл авторлар осы адамдардың алдында қайғы мен үміт оқып өскен. Осылайша, олардың әлеуметтік-психологиялық жағдайы күнделікті күйбең тірліктерден шыға алды, екіншіден, олар көркем әдебиеттің қара халықтың мұңын мұндайтынын, сондықтан мұңды қоғамның қарапайым мүшелерінен басқа мұқтаждардың арасында ешкім білмейді деп түсінді [5,102]. Оның айтуынша, көркем әдебиетті адамдардың өміріне жақындатуға деген ұмтылыс тек олардың ауыл өмірін бейнелейтін туындыларымен шектелмейді. Мысалы, бұл әйгілі хандар мен ханшайымдардың, асыл сұлтандардың өмірінен, яғни оның тарихи тақырыптағы еңбектерінен айқын көрінеді. Мысалы, Ә.Кекілбайұлы «Аңыздың аяғында ақсақ темір» және Шыңғыс хан «Ханшайым туралы ертегіде», Қ. «Ежелгі жауда» Мұқанбетқалиев Сұлтан Баймағанбетті атай аламыз.

Әбдіқұлының тарихи тақырыптағы жұмысына «Өліра» романы кіреді. Әзірге бұл автордың роман жанрындағы жалғыз жұмысы. Әзірге біз өзіміздің біреу екенімізді және бірегей өнім екенімізді дәлелдегенді жөн көреміз. Кейіпкердің жаны - әлемге психологиялық көзқарас, психиканың бейнесі мен жан эмоциясы, әсіресе бұл шетелдік «Ақиқат», «Тозақ отының жыпылықтауы» шығармаларында терең және жан-жақты ашылған».

С.Асылбекұлы: «Егер ауыл мен қала тақырыбындағы шығармалар, әңгімелер 1970-1980 жылдардағы қазақ әңгімелерінде көп болса, онда бұл жанрдың шетелдік өмірге арналған мысалдары тек Т. ғана болады. Ол Әбдіқұловтың шығармашылық өмірбаянында ғана кездеседі. Олардың өзін нашар сезінуінің себебі де осы шығар» [5,108]. Демек, Т.Әбдіқұлованың таныс елдердің өмірінен алынған әңгімелерінен шабыт көздерін және материалдарды қайдан алғандығы туралы сұраққа Т. уақыт орыс тілінде және ішінара қазақ тілдерінде және осы туындылардың әлеуметтік шындығын бойына сіңіру.

Белгілі ғалым, техника ғылымдарының кандидаты. Б.Майтанов «Т. Әбдіқұлованың «Правда» әңгімесіндегі психологиялық талдау принциптері. Кекілбайұлының «Аңыздың ақыры» романымен салыстырғанда. Ғалым: «Жазушы жаңа шығармасында қазіргі дәуірде адамгершілік-рухани нормаларды орнықтырған жеке тұлғаның қайғылы жағдайын бейнелейді, нанымды сюжет пен қақтығысты бейнелеу нәтижесінде тағдырдың күрделі бейнесін жасайды, ішкі әлемде [6,30].

Бұл оқиғаның басты кейіпкері Роберт ерекше дарынға - телепатиялық қасиеттерге ие - оның мансапқа деген көзқарасы адамның дарындылығы дұрыс бағытта емес деген ұғымнан бастап, қоғамдық өмірдегі көптеген әділетсіздіктерді айыптауға дейін өсті. Автор кейіпкер санасындағы күрт өзгерістің дүниетанымдық жаңалықпен жалғасатындығын, бұл құбылыс шындыққа айналғанын, ал шындық ащы трагедияға айналғанын нанымды бейнелейді. Роберттің қайтыс болуы белгілі бір сенім, ақиқатты танудағы көзқарас ретінде түсіндіріледі. Шығарма композициясына сәйкес, кейіпкердің идеялық айқындылығы мен жан дүниесін ашудың негізгі тәсілі Роберттің оқиға желісіндегі ойлары мен эмоцияларын біріктіру болды. Алмас Хан сияқты, Роберт ... әлемді мықты басқарады. Оларға қалағанын істеуге рұқсат етілген. Осы күшті адамдардың зорлық-зомбылығы барлық әділетсіздіктердің бастауы емес пе?» - деп қорытындылайды. Мұнда үлкен айырмашылық бар. Бірі - билеуші, ал екіншісі - оның қабілетіне қарамастан қарапайым адам. Батырлар өздерінен, қоршаған ортасынан және өз уақыттарынан ұялып, уақытпен шектелмейтін

және уақыт заңдылығына бағынбайтын абсолютті шындықпен айналысып, әрдайым бүкіл жұмбақты ашудан аулақ болатын сияқты» [6,71].

Г.Пиралиева Т.Әбдіқұланың ең жақсы шығармаларының бірі ретінде Т.Маркедтің әңгімесін айтты. Алайда, шығарманың, яғни хикаяның жанрлық анықтамасы фантастика деп аталуы күмән тудырады. «Көріпкел телепатик Роберт үшін кез-келген адамның құпиясын, оған ешкім айта алмайтын оның интригаларын, сондай-ақ қай жерде және қандай қылмыстар жасалатынын және кім жасағанын болжау - бұл қиял ба?». [7,49] және бұл жай ғана мұқаба екенін айтты, бірақ іс жүзінде бұл өмірдің өзінен алынған факт.

Белгілі сыншы С.Әшімбаев: «Тағы бір есте сақтау керек нәрсе - психологиялық талдау шығармадағы лириканы бір-бірімен теңестірмейді. Біз психологиялық лирика терминіне жиі жүгінеміз, іс жүзінде бұл атау дұрыс емес. Лирика сөзі жанның бір сәттік күйіне қатысты болса керек. Өздеріңіз білетіндей, адамның жаны әрдайым ондай бола бермейді. Психологиялық талдау лиризм, драма мен трагедия араласқан барлық адамның эмоциясын ашады. Шығармадағы лиризм - жазушының стилистикалық нәзіктігі, ырғағы, оқиғаны баяндау мен сызу кезіндегі эмоционалдығы, іс-әрекеті, эмоционалдық жағдайы. Басқаша айтқанда, лирика шығарманың техникалық орындалуын және жазудың үйлесімділігін білдіреді»[8,118].

Ғалым Б.Майтанов - қазақ прозасында шетелдік тақырыпта қалам тартқан және әлемдік өркениеттің ерекшеліктерін, әлеуметтік прогресті, ғылыми-техникалық революцияның адам санасына әсерін интеллектуалды биіктіктен сипаттаған жазушылардың бірі - Б.Майтанов. Т.Әбдіков шығармашылығындағы дүниетану білім тереңдігі мен көркемдік шеберлік өрнектері жарасымды бірлік табатынына автордың «Тозақ оттары жымыңдайды» повесі де дәлел еді» [6,108].

С. Асылбеков «Бір кездері өзі де соғыстан кейінгі қазақ ауылының жоқ – жітік тіршілігі мен меторополияның қарамағындағы бодан жұртқа көрсеткен кейбір жосықсыз әләмжітіктерін көкірегіне түйіп өскен естияр қыр баласы американдық үндістер өмірінің аянышты тағдырлары мен өз жұртының басындағы халдерден біраз ұқсастықтарды көрді. Сондықтан, шетелдік авторлардың үндістер өмірінен жазылған туындылары оның осы бағыттағы шығармашылық ізденістерін ынталандырып, оны жаңа, бұрын-соңды болмаған қазақ әдебиеті салаларына алып келді. Сонымен бірге, Т. Әбдіков Араку тайпасы мен қазақ халқының өмірі мен тағдырларынан абсолютті теңдіктің белгісі болып көрінетін көптеген параллельдерді тапты [5,126].

Қорытынды. Қалай болғанда да, Т.Әбдіқұлы біз күн сайын байқамайтын шындықты ашатыны анық. Айта кету керек, бүгінде бұл американдық үндістердің бір кездері түркі тайпаларының бытыраңқы тармағы болғандығы ғылыми дәлелденген шындыққа айналды. Оны зерттеу 19 ғасырда басталды. Т.Әбдіқұлының қазақ халқының тілін, дінін, рулық әдет-ғұрыптарын, азап шеккенін көруі айқын болды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Әбдіқұлы Т. Әке. Алматы: Қайнар, 2005.
2. Т. Есенбеков Әдеби талдауға кіріспе. Оқу құралы, 2001.
3. Б. Майтанов Қазақ прозасындағы замандас бейнесі. Алматы. Ғылым, 2000.
4. Т. Әбдіқұлы Рухани кемелдену - адамның өзіне - өзі үңілуінен, өзінен - өзі күресуінен. Қ. Жиенбай сұхбаты. Қазақ әдебиеті. 18 ақпан, 2005.
5. С. Асылбекұлы «Қазіргі қазақ повестеріндегі заман шындығы». Алматы, 2007.
6. Б. Майтанов Қазақ прозасындағы замандас бейнесі. Алматы. Ғылым, 2002.
7. Г. Пиралиева Ізденіс өрнектері. Әдеби сын. Алматы, 2001.
8. С. Әшімбаев Шындыққа сүйіспеншілік. Алматы. Жазушы. 2003.

Аннотация: "В современной казахской литературе, особенно в лирической прозе, символ-символ Родины батыра, гнездо летающих гнезд. Система событий сравнивает эпизоды прибытия

персонажей и сцены, перенесенные в мир мышления. Можно сказать, что началом духовной жизни успешного человека является нормативная оценка социальных и сознательных критериев, свет светлых идеалов невинного детства в погоне за будущей нравственностью. Герой говорит о совести, долге и цели. Он очищает и заряжает энергией борьбу за жизнь в ближайшие дни", - сказал он. Психологическая точность ощущения молодым человеком неведомой тоски и печали находит в тонком голосе интроспективной природы героя гармоничное единство, позволяющее ему задавать и отвечать на вопросы.

Ключевые слова: образ, мораль, интеллект, дигрессия, сюжет, функция, эпизод

Abstract: "In modern Kazakh literature, especially in lyrical prose, the symbol is the symbol of the batyr's Homeland, a nest of flying nests. The event system compares the episodes of the characters' arrival and the scenes transferred to the world of thinking. It can be said that the beginning of the spiritual life of a successful person is a normative assessment of social and conscious criteria, the light of the bright ideals of innocent childhood in pursuit of future morality. The hero talks about conscience, duty and purpose. It cleanses and energizes the struggle for life in the coming days," he said. The psychological accuracy of the young man's feeling of unknown longing and sadness finds in the thin voice of the introspective nature of the hero a harmonious unity that allows him to ask and answer questions.

Key words: image, morality, intelligence, digression, plot, function, episode